

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในคดีอาญาเมื่อพบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดจะต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการเพื่อพิสูจน์ความถูกผิดตามที่ถูกกล่าวหาโดยเริ่มต้นในชั้นการสอบสวนซึ่งพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความถูกผิดของผู้ต้องหาในคดี และเมื่อทำการสอบสวนคดีเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยความเห็นทางคดีส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเสนอความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว หรือในกรณีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนพร้อมด้วยความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหามาฟ้องคดีต่อไป<sup>1</sup>

ด้วยเหตุนี้ การใช้มาตรการบังคับเพื่อที่จะเอาตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐจึงถือว่ามีความจำเป็นเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเรียบร้อย เพราะการที่รัฐไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหามาอยู่ในอำนาจการควบคุม การดำเนินคดีอาญาก็ย่อมไม่อาจกระทำได้หรือยากต่อการที่รัฐจะดำเนินคดีต่อไปได้<sup>2</sup> แต่ทั้งนี้ในการใช้มาตรการบังคับดังกล่าว รัฐจะต้องควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้อยู่บนพื้นฐานแห่งการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา ซึ่งมีฐานะเป็นประชาชนในคดี<sup>3</sup> เพราะตราบไคที่ศาลยังมิได้มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ก็ย่อมเป็นการอันมิชอบที่เจ้าพนักงานจะควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ แต่หากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวไว้ ความจำเป็นโดยนัยดังกล่าวจะต้องเป็นความจำเป็นตามกฎหมายเท่านั้น มิใช่ความจำเป็นเพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่เพียงอย่างเดียว นอกจากนั้น รัฐยังต้องตระหนักในเรื่องการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรวดเร็ว (Speedy Trial) ซึ่งเป็นหลักการคุ้มครองความยุติธรรมในการดำเนินคดี

---

<sup>1</sup> จาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141-143.

<sup>2</sup> คณิศ ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 338-344.

<sup>3</sup> คณิศ ณ นคร. (2551). ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. หน้า 20.

ให้เสร็จสิ้นไปโดยปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผล และลดความไม่ยุติธรรมที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาจะต้องสูญเสียไปในระหว่างเวลาที่ถูกละเลยหรือถูกขังอยู่ในอำนาจรัฐ<sup>4</sup>

แต่อย่างไรก็ตาม หากในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนต้องการได้ตัวมาดำเนินคดีนั้นได้ถูกละเลยหรือขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่งแล้ว เช่นนี้ การใช้มาตรการบังคับเพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ก็อาจจะไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป เพราะกรณีดังกล่าวถือว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาได้ถูกคุมขังอยู่ในอำนาจรัฐแล้ว และถึงแม้ว่าจะเป็นคนละคดีกันก็ตามพนักงานสอบสวนก็ไม่อาจปฏิเสธหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ ด้วยเหตุนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้วางแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนดำเนินการอย่างหนึ่ง ที่เรียกว่า “การอายัดตัวผู้ต้องหา” ไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกคุมขังผู้ต้องหา เพื่อแจ้งให้ทราบว่า ผู้ต้องหาดังกล่าวอยู่ระหว่างถูกดำเนินคดี และขอความร่วมมือจากเรือนจำหรือทัณฑสถานให้ส่งตัวหรือแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ หากจะมีการปล่อยตัวผู้ต้องหาออกไปจากการควบคุมหรือคุมขัง เพื่อที่พนักงานสอบสวนจะได้นำตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไปดำเนินคดีต่อไป

ในการขออายัดตัวผู้ต้องหาและดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้น แนวทางปฏิบัติดังกล่าวกำหนดให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหา หลังจากศาลออกหมายจับแล้ว ให้รับมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาพร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็ว และให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จโดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อน และในกรณีที่การสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัดตัว หลังจากส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลการสั่งคดีของพนักงานอัยการจนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัวต่อศาล และเรือนจำได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือขอถอนอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด<sup>5</sup>

แนวทางปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นถือว่ามีความสอดคล้องกับหลักการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรวดเร็ว (Speedy Trial) และหลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นอย่างยิ่ง เพียงแต่ว่าในขั้นตอน

<sup>4</sup> อุทัย อาทิวะ. (2554). คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา. หน้า 103. (คู่มือเหตุทำคำพิพากษาฎีกาที่ 430/2546).

<sup>5</sup> จาก ภาควิชา ก. หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา. หน้า 112.

ของการอายัดตัวผู้ต้องหา<sup>6</sup>นั้น การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติไปกำหนดแนวทางปฏิบัติโดยให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหา ทั้งที่ข้อเท็จจริงปรากฏชัดอยู่ในขณะนั้นว่า ผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนร้องขอให้ศาลออกหมายจับอยู่ระหว่างการคุมขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่ง กรณีดังกล่าวจึงอาจขัดต่อหลักการออกหมายจับเพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะการที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่นั้น ต้องถือว่ายังไม่มีเหตุจำเป็นในการออกหมายจับผู้ต้องหาตามกฎหมายแต่ประการใด

นอกจากนั้น การที่แนวทางปฏิบัติดังกล่าวกำหนดให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จ โดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิม และให้รีบมีหนังสือขอถอนอายัดไปยังสถานที่ที่ขออายัดตัวผู้ต้องหาไว้โดยด่วนที่สุด เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัดต่อศาล หรือมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัด แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า พนักงานสอบสวนเมื่อได้ขออายัดตัวผู้ต้องหาไว้แล้ว (ส่วนใหญ่) มักจะรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อน จึงจะไปปรับตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน มาควบคุมไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดี หรือในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัดตัวต่อศาล หรือมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดตัว แล้ว แต่พนักงานสอบสวนกลับไม่แจ้งถอนอายัดตัวผู้ต้องหาไปยังสถานที่คุมขัง “โดยด่วนที่สุด” ทั้งที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้สั่งการให้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดแล้ว

กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้น ปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์) ควรให้ความสำคัญและร่วมกันแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การอายัดตัวผู้ต้องหาอาจเป็นหลักประกันในเรื่องการมีตัวผู้ต้องหาไว้ดำเนินคดีได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพนักงานสอบสวนได้ขออายัดตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อการดำเนินคดีแล้ว ก็ควรที่จะรีบเร่งสอบสวนดำเนินคดีกับผู้หาดังกล่าวให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์บางประการที่ผู้ต้องหาจะมีสิทธิจะได้รับตามกฎหมายในฐานะผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาด<sup>6</sup> เช่น การพักการลงโทษ หรือ การย้ายการคุมขังไปยังเรือนจำซึ่งเป็นภูมิลำเนา ฯลฯ และที่สำคัญเพื่อมิให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในอันที่จะได้รับการสอบสวนและดำเนินคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งศึกษาเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหา เพื่อให้ทราบความหมาย เหตุผล และความจำเป็นของการอายัดตัวผู้ต้องหา โดยศึกษาภายใต้แนวความคิดและหลักการในเรื่องการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ตลอดจนศึกษาและ

<sup>6</sup> ขนิษฐนันท์ อภิหรรษากร. (2552). วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1. หน้า 105-107.

วิเคราะห์สภาพปัญหาในเรื่องการอาศัยตัวผู้ต้องหาโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการออกหมายจับ และปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (3),(7) ที่กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม และผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม”

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความหมาย หลักการ เหตุผล และความจำเป็นในการอาศัยตัวผู้ต้องหา
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดและหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาลตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาแนวความคิดและหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา กรณี ถูกอาศัยตัวไว้ดำเนินคดีอาญาในระหว่างที่ถูกคุมขังในคดีอื่น
4. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องการอาศัยตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น

## 1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

การอาศัยตัวผู้ต้องหาไปยังสถานที่คุมขังเป็นวิธีการอย่างหนึ่งเพื่อจะเอาตัวบุคคลที่ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีและเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอาศัยตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไว้เป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างไม่ถูกต้องและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในอันที่จะได้รับการสอบสวนและดำเนินคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้จึงได้เสนอให้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการอาศัยตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตามเป็นแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ที่ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการและมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่าวางระเบียบการงานตามหน้าที่ให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย

#### 1.4 ขอบเขตของการศึกษา

มุ่งศึกษาถึงหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ อัยการ ศาล หรือราชทัณฑ์ ก็ตาม เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้การสอบสวนและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น เป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้

#### 1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวารสาร ความเห็นของนักกฎหมาย และผลงานทางวิชาการอื่นๆ ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

#### 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความหมาย หลักการ เหตุผล และความจำเป็นของการอายัดตัวผู้ต้องหา
2. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาล ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา กรณีถูกอายัดตัวไว้ดำเนินคดีอาญาในระหว่างที่ถูกคุมขังในคดีอื่น
4. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหา และการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น